

ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСАХ

С. Я. Салига, д. е. н.

О. В. Яришко, к. е. н.

Є. Ю. Ткаченко, к. е. н.

Запорізька державна інженерна академія

Розглянуто поняття інвестицій у сферу освіти. Сформовано принципи і методи розрахунку потреби в інвестиційних ресурсах. Запропонована методика визначення потреби вищого навчального закладу в інвестиційних ресурсах.

The concept of investments in the sphere of education was considered. the foundations and methods of estimation the investment requirements was formed. the policy of determination the universities' need in investments was proposed.

ВСТУП

В сучасних умовах зменшується потреба суспільства у малокваліфікованій праці, гостро стає питання про пошук додаткових джерел, внутрішніх резервів економічного зростання держави. Одним з таких джерел є рівень освіти населення. Результати досліджень вказують на взаємозв'язок між рівням освіти громадян та їх участю у суспільному житті.

"Основна мета розвитку суспільства, — зазначено в першій "Доповіді про розвиток людини" в 1990 р., — створити середовище, яке б сприяло тому, щоб люди могли отримувати задоволення від довгого, здорового і відтворювального життя" [1, с. 39]. Доля людського капіталу у розвинених країнах складає дві третини національного багатства. У США частка людського капіталу у національному багатстві складає 76 відсотків, у Західній Європі — 74, у Росії — 50. В Україні цей показник поки що на рівні 20 відсотків.

Освіта має подвійну спрямованість: у минуле й майбутнє. В освіті, з одного боку, здійснюється відтворення накопичених знань і досвіду, а з іншого боку — закладається і визначається склад майбутньої життєдіяльності як окремої людини, так і всього суспільства в цілому [2, с. 17].

Як показує світовий досвід, сьогодні темпи економічного зростання в значній мірі залежать від пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки, рівня підготовки і кваліфікаційного рівня робітників. Видатки на освіту — інвестиції, які забезпечують якісне життя і зростання добробуту суспільства

Тому постає питання потреби в інвестиціях у систему освіти. Необхідно зазначити, що сума цих інвес-

тицій буде залежати від визначення потреби окремого вищого навчального закладу в інвестиційних ресурсах.

Дослідженню різних аспектів проблем вищої освіти з економічної точки зору присвячені праці українських та зарубіжних учених, таких як В. Адамс, О. Амоша, В. Андрієнко, Н. Барр, Г. Беккер, Д. Богиня, Т. Боголіб, Ю. Васильєв, Н. Верхоглядова, В. Вишневський, А. Віфлеємський, Д. Вредвелд, О. Галушко, В. Глухов, О. Грішнова, Е. Денісон, А. Єгоршин, С. Каламбет, І. Каленюк, В. Корінев, О. Кратт, Л. Кузьменко, Ю. Лисенко, В. Марцинкевич, Дж. Мінцер, П. Ніборг, Ф. Ньюман, В. Огаренко, Дж. Стігліц, С. Струмлілін, А. Таркуцяк, М. Троу, С. Турайлич, М. Федоров, А. Федотов, К. Хюфнер, В. Чудінов, М. Чумаченко, І. Чучалін, Т. Шульц, В. Ямпольський та ін.

Однак і на сьогодні існує проблема визначення потреби окремого державного вищого навчального закладу в інвестиційних ресурсах.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті — розробка методичних положень щодо визначення потреби окремого навчального закладу в інвестиційних ресурсах.

Для досягнення даної мети в статті поставлені наступні завдання:

- дати визначення інвестиціям в сферу освіти;
- сформулювати принципи і методи розрахунку потреби в інвестиційних ресурсах;
- запропонувати економічне обґрунтування визначення потреби окремого навчального закладу в інвестиційних ресурсах.

РЕЗУЛЬТАТИ

На підставі аналізу літературних джерел та законодавчих актів стосовно сфери освіти, пропонуємо наступне визначення інвестицій в сферу освіти. Під інвестиціями у сферу освіти розуміємо вкладання засобів (матеріальних, технічних, фінансових, інтелектуальних цінностей) в об'єкти сфери освіти з метою одержання доходу і соціального ефекту у майбутньому.

Інвесторами для державних навчальних закладів можуть бути держава, фізичні та юридичні особи.

Сьогодні постає питання: скільки потрібно коштів, щоб навчальний заклад зміг надавати якісні освітні послуги у теперішній час і у майбутньому, як забезпечити надходження цих коштів. Вважаємо, що для відповіді на це питання необхідно розглядати державний навчальний заклад як підприємницьку структуру, що має соціальну спрямованість.

У сучасних економічних умовах, коли бюджетне фінансування недостатнє для діяльності державного закладу, державний навчальний заклад фактично здійснює підприємницьку діяльність, яку можна зарахувати до виробничого підприємництва.

Ознаками виробничого підприємництва є: визначення номенклатури товару, послуг; виявлення потреби у товарах та послугах; оформлення договору з покупцем товарів, послуг; здійснення самого виробництва товарів і послуг; залучення до своєї діяльності сторонніх організацій і осіб, якщо окремі роботи не можна виконати власними силами [3, с. 10].

Розглянемо всі ці ознаки на державному навчальному закладі: навчальний заклад визначає потреби регіону у спеціалістах і подає заяву на ліцензування відповідного виду освітніх послуг; при наданні послуг навчальний заклад обов'язково підписує договір з покупцем послуг; навчальний заклад безпосередньо здійснює надання ліцензованих послуг; у разі необхідності навчальний заклад може залучати спеціалістів для виконання окремих послуг. Тобто державний навчальний заклад здійснює підприємницьку діяльність з ознаками виробничого підприємництва.

На нашу думку, держава повинна зберегти функції головного інвестора для реалізації інвестиційних проєктів в системі освіти. Між тим необхідно розглядати фізичних і юридичних осіб за кошти яких здійснюється навчання не тільки як покупців, а як інвесторів, що хочуть мати економічний ефект у майбутньому від своїх інвестицій. Специфіка системи освіти потребує постійних інвестицій в основну (освітню) діяльність вищих навчальних закладів. Тому вважаємо, що інвестиційним проєктом вищого навчального закладу є будь-яка освітня послуга, що відповідає сучасним потребам. Будь-який інвестор, у нашому випадку держава або фізична чи юридична особа, за кошти якої здійснюється навчання, повинен отримати достовірну інформацію відносно потреби в інвестиційних ресурсах. Для цього навчальний заклад повинен здійснити розрахунок своїх витрат на надання тієї чи іншої послуги.

За напрямом використання інвестиційні ресурси державного вищого навчального закладу, на нашу думку, можливо поділити на:

— ресурси на поточні витрати (витрати на заробітну плату; комунальні платежі; для розвитку і модерні-

зації навчального і наукового процесу і інше);

— ресурси на капітальні витрати (витрати, пов'язані з основними засобами).

За джерелом створення інвестиційні ресурси можливо поділити на три групи:

- кошти державного бюджету;
- кошти місцевих бюджетів;
- кошти юридичних і фізичних осіб.

За характером об'єкта вкладання для державних навчальних закладів можливо розглядати:

- матеріальні — інвестиції у реальні активи;
- нематеріальні — інтелектуальні інвестиції.

При визначенні потреби державного вищого навчального закладу в інвестиційних ресурсах необхідно враховувати наступні принципи:

— комплексність — необхідно враховувати увесь комплекс проблем вищого навчального закладу за всіма напрямками інвестицій відповідно до стратегічного плану;

— безперервність — передбачає послідовність всіх етапів розрахунку потреби: від етапу прогнозування до складання Кошторису доходів і витрат;

— принцип визначеності — передбачає цілеспрямованість коштів для вирішення конкретних завдань;

— принцип прозорості — відкритість, починаючи з формування потреб кожного структурного підрозділу до розподілу інвестицій;

— принцип збалансованості — всі інвестиції повинні бути розподілені за статтями Кошторису доходів і витрат.

При розрахунку потреби вищого навчального закладу в інвестиційних ресурсах можливо застосовувати наступні методи:

- нормативний;
- прямого розрахунку;
- експертної оцінки;
- балансовий.

Сьогодні фактично не існує єдиної методики відносно визначення загальної потреби вищого навчального закладу в інвестиційних ресурсах, а відповідно, і формування ціни на освітню послугу. Ще однією проблемою є суперечливість законодавчих актів, що регламентують фінансово-економічну діяльність державних вищих навчальних закладів.

Таким чином, визначення потреби повинно відбуватися згідно з Кодами економічної класифікації витрат (КЕКВ). За основу класифікації береться "Кошторис доходів і витрат".

Зазвичай використовуються два варіанти розрахунку потреби в інвестиційних ресурсах:

1. На підставі статей кошторису формуються потреби окремих підрозділів, а потім загальні потреби навчального закладу.

2. З урахуванням показників попереднього періоду та рівня інфляції формується потреба на наступний період.

На підставі аналізу літературних джерел та законодавчих актів пропонуємо наступну методику визначення потреби державного вищого навчального закладу в інвестиційних ресурсах за окремими статтями, застосовуючи другий варіант розрахунку:

1. Для розрахунку мінімальної потреби в інвести-

ційних ресурсах для здійснення капітальних витрат на придбання, модернізацію і капітальний ремонт основних фондів.

$$K_{\text{витр.}} = \sum_{i=1}^3 V_{\text{бал}} * K_{\text{зносу}} * I_{\text{інф}} + V_{\text{дод}} \quad (1),$$

де $V_{\text{бал}}$ — балансова вартість основного фонду і-тої групи; $K_{\text{зносу}}$ — основних фондів і-тої групи; $I_{\text{інф}}$ — коефіцієнт інфляції; $V_{\text{дод}}$ — витрати додаткові за даною статтею, пов'язані з наданням нових послуг.

Згідно з Інструкцією з обліку основних засобів та інших необоротних активів бюджетних установ, затвердженої наказом Державного казначейства України від 31.07.2000 р. № 459/4680, та ст.7 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємства"[4], згідно з якими бюджетні організації амортизаційні відрахування не проводять, а здійснюють нарахування зносу. На нашу думку, замість коефіцієнта зносу ($K_{\text{зносу}}$) можливо застосовувати норми амортизації, особливо це стосується електронно-обчислювальної техніки, засобів друку і зчитування.

2. Потреба в інвестиційних ресурсах на створення запасів оборотних активів:

$$P_{\text{в.о}} = V_{\text{об}} * T_{\text{р.}} * I_{\text{інф}} + V_{\text{дод}} \quad (2),$$

де $V_{\text{об}}$ — витрати на створення запасів оборотних активів у попередньому періоді; $T_{\text{р}}$ — темп зростання бюджету за відповідним видом витрат.

3. Потреба в інвестиційних ресурсах на поточні витрати на заробітну плату та нарахування на неї:

$$V_{\text{з/n}} = \Phi_{\text{ЗП}} * T_{\text{р.}} * (1 + K_{\text{нар}}) + V_{\text{дод}} \quad (3),$$

де $\Phi_{\text{ЗП}}$ — фонд заробітної плати за попередній період; $K_{\text{нар}}$ — коефіцієнт нарахувань на фонд заробітної плати.

4. Потреба в інвестиційних ресурсах на комунальні платежі:

$$V_{\text{ком}} = \sum_{i=1}^n K_{\text{спож}} * T_{\text{од}} * I_{\text{інф}} + V_{\text{дод}} \quad (4),$$

де $K_{\text{спож}}$ — кількість спожитих ресурсів; $T_{\text{од}}$ — тариф за одиницю ресурсу.

5. Потреба в інвестиційних ресурсах на інші поточні витрати:

$$V_{\text{інші}} = \sum_{i=1}^n V_{\text{п.пер}} * T_{\text{р.}} * I_{\text{інф}} + V_{\text{дод}} \quad (5),$$

де $V_{\text{п.пер}}$ — витрати за попередній період за даною статтею.

Загальна потреба в інвестиційних ресурсах на плановий період буде складати:

$$P_{\text{заг}} = P_{\text{в.о}} + V_{\text{з/n}} + V_{\text{ком}} + V_{\text{інші}} \quad (6).$$

Застосування запропонованої методики дає можливість визначити потребу в інвестиційних ресурсах на плановий період для всього навчального закладу. Аналогічним чином, шляхом прямого розрахунку, можливо розрахувати потребу в інвестиційних ресурсах для надання окремої послуги і відповідно визначити її вартість.

ВИСНОВКИ

Отже, можливо зробити наступні висновки:

1. Під інвестиціями у сферу освіти розуміємо вкладання засобів (матеріальних, технічних, фінансових, інтелектуальних цінностей) в об'єкти сфери освіти з метою одержання доходу і соціального ефекту у майбутньому.

2. При визначенні потреби державного вищого навчального закладу в інвестиційних ресурсах необхідно враховувати наступні принципи: комплексність; безперервність; принцип визначеності; принцип прозорості; принцип збалансованості.

При розрахунку потреби вищого навчального закладу в інвестиційних ресурсах можливо застосовувати наступні методи: нормативний; прямого розрахунку; експертної оцінки; балансовий.

3. Запропонована методика дає можливість визначити потребу вищого навчального закладу в інвестиційних ресурсах на наступний період з урахуванням показників попереднього періоду та рівня інфляції.

Література:

1. Доклад о развитии человека 2007/2008. Борьба с изменениями климата: человеческая солидарность в разделенном мире: Пер. с англ. — М.: Весь Мир, 2007. — 384 с.

2. Шовкун І.А. Інституційна модель наукової системи України в трансформаційній економіці // Економіка України. — 2004. — № 11. — С. 69—76.

3. Основи підприємництва і зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посібник / За ред. Мішенка В.А. — К., 1995. — 328 с.

4. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" № 283/97 ВР від 22. 05. 97 р. зі змінами — К.: Школа, 2007. — 80 с.

ПЕРЕДПЛАТА

ВИДАННЯ МОЖНА ПЕРЕДПЛАТИТИ З БУДЬ-ЯКОГО МІСЯЦЯ!

— ЧЕРЕЗ РЕДАКЦІЮ (ТЕЛ. 467-65-28);

— ЧЕРЕЗ ДП "ПРЕСА"
(У КАТАЛОЗІ ВИДАНЬ УКРАЇНИ);

— ЧЕРЕЗ ПЕРЕДПЛАТНІ АГЕНТСТВА: "САММІТ", "ІДЕЯ", "БЛІЦІНФОРМ", "KSS", "МЕРКУРІЙ", "ПРЕСЦЕНТР", "ВСЕУКРАЇНЬСЬКА ПЕРЕДПЛАТНА АГЕНЦІЯ", "ФЛОРА", "ПЕРІОДИКА", "КОБЗАР", "ДІАДА", "ДОНБАС ДЕ-ЮРЕ", "ДІЛОВА ПРЕСА", "ФАКТОР"